

НЕКИ ПРОБЛЕМИ У ПРИМЕНИ СПОРАЗУМА ЦЕФТА У ОБЛАСТИ АГРАРА (ПРОБЛЕМИ ДУВАНА)

Влада Србије је 19. децембра 2006. године потписала Јединствени Споразум о слободној трговини у Југоисточној Европи (у даљем тексту: ЦЕФТА), чија је ратификација планирана за средину 2007. године.² Потписивањем овог споразума, а у светлу будућег приступања Светској трговинској организацији (у даљем тексту: СТО) и другим међународним организацијама, као и закључивања других међународних споразума, отворила су се питања везана за положај домаће индустрије дувана и дуванских производа и износа акциза на дуванске производе. Овим је настала потреба да се изврше неопходне измене у домаћем законодавству у правцу његовог усаглашавања са правилима СТО и ЦЕФТА.

У српском гранском синдикату дуванске индустрије Асоцијације слободних и независних синдиката (АСНС), поводом потписивања споразума ЦЕФТА, стрепе од нелојалне конкуренције истичући да би на тај начин око 50.000 запослених било угрожено.

У Србији је тренутно царинска стопа на увоз цигарета 15 процената, у Бугарској 50, Румунији 98, а у Хрватској 38 одсто – рекао је Дејан Јанићијевић, председник АСНС-а. Иако та асоцијација начелно није против овог споразума, она је упутила апел влади да правилном пореском политиком спречи могуће проблеме у овој области.

Упркос чињеници да договор са Хрватском око услова пословања на тржишту цигарета није постигнут, надлежни истичу да се надају да ће обе стране до јуна следеће године, када је последњи рок за ратификацију споразума, успети да пронађу заједнички језик. Хрватска, за сада, не одустаје од захтева да Србија изједначи акцизе за домаће и стране цигарете, али исто тако не пристаје ни на српски захтев и смањи царине на увоз цигарета које износе 38 процената.³

Србији и Хрватској остављен је рок да усагласе одредбе Споразума које се тичу висине царина на цигарете до ратификације споразума која је планирана за период од марта до јуна 2007. године, до када земље потписнице имају рок да се договоре о његовој примени.⁴ Споразум ће ступити на снагу у тренутку када га ратификује најмање 5 држава у својим парламентарима.⁵

У складу са датим роком Влада Србије је усвојила Акциони план за имплементацију ЦЕФТА споразума у делу који се односи на производњу и промет дувана и дуванских производа.⁶ Акциони план би требало да почне да се примењује првог јануара следеће године, има за циљ да сви домаћи произвођачи дувана имају исте услове. Према овом плану изједначене су акцизе на домаће и стране цигарете,

¹ Институт за економику пољопривреде – Београд, Волгина 15.

² Политика, 20.12.2006, Београд, 2006.

³ Политика, 20.12.2006, Београд, 2006.

⁴ <http://www.kombeg.org.yu>

⁵ Споразум о измени и приступању споразуму о слободној трговини у централној Европи, стр. 4, <http://www.mier.sr.gov.yu>

⁶ Службени гласник РС, број 29/2007

а царина на увоз је повећана на 57,6 одсто. Овај режим важио би за све земље које нису чланице Цефте, осим за Русију. Овим планом извршиће се изједначавање акциза и на домаће и на стране цигарете, а истовремено извршиће се повећање царине на увоз. Влада Србије дакле, усвојила је Акциони план за спровођење дела споразума ЦЕФТА о производњи и промету дувана и дуванских производа, којим се изједначава акциза на домаће и стране цигарете и повећава царина на увоз тих производа.⁷

Ратификација ЦЕФТА, преговори о приступању СТО и другим међународним организацијама, као и закључивање других међународних споразума непосредно захтевају отклањање постојећег различитог пореског третмана домаћих и увозних цигарета и укидање обавезе откупа или производње домаћег обрађеног дувана. Испуњавање ових захтева без одговарајућег прилагођавања правног оквира у домену опорезивања, производње и промета дувана и дуванских производа доводи у питање до сада постигнуте резултате, а посебно стабилност јавних прихода и одрживост инвестиција у домаћу дуванску индустрију.

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ, НАЧЕЛА И ЦИЉЕВИ

Важећи Закон о акцизама ("Службени гласник РС", бр. 22/01, 73/01, 80/02, 43/03, 72/03, 43/04, 55/04, 135/04, 46/05 и 101/05 - др. закон) дугорочно уређује износе и стопе акциза на дуванске производе, којом се предвиђа нижа специфична акциза за цигарете произведене у Републици Србији у односу на увозне цигарете закључно са 2009. годином. Уважавајући поједина кретања на домаћем тржишту цигарета, Влада је утврдила Предлог закона о изменама и допунама Закона о акцизама који је упућен Народној скупштини на разматрање.

Истовремено, Законом о дувану⁸, прописане су одређене обавезе које имају само домаћи произвођачи, у смислу обавезе откупа или производње домаћег обрађеног дувана од стране произвођача дуванских производа.

У тренутку усвајања постојећег правног оквира којим се уређује област акциза, производње и промета дувана и дуванских производа, као и њихових каснијих измена, тежило се постизању неколико кључних циљева.

Први циљ је био стварање претпоставки за успешну приватизацију домаће дуванске индустрије којом би се омогућило повећање ефикасности и конкурентности уз помоћ инвестиција, преноса технологије и техничких знања и вештина. Овај циљ је било могуће остварити привлачењем стратешких страних инвеститора.

Други циљ је стварање услова да се позитивни утицаји приватизације прошире на све учеснике у производно прометном ланцу дуванске индустрије и успостављање јасних правила која омогућавају контролу производње и промета дувана и дуванских производа.

Трећи циљ је успостављање таквог система опорезивања дуванских производа који обезбеђује стабилан порески приход, као и постепено усклађивање са правилима СТО и законодавством ЕУ.

⁷ http://www.b92.net.biz/vesti/tema.php?id=130&start=10&nav_id=237921

⁸ Службени гласник РС, број 101/2005.

Примена постојећег правног оквира за опорезивање дуванских производа, као и за производњу и промет дувана и дуванских производа дала је следеће резултате:

- Приватизација дуванске индустрије била је веома успешна. Већински власници три домаћа произвођача цигарета су постале водеће мултинационалне компаније из ове области: Philip Morris, British American Tobacco и Japan Tobacco International, док је домаћи инвеститор Monus-Invej кроз "greenfield" инвестицију уложио је у нову фабрику за производњу цигарета. У целини узев почев од 2003. године, четири инвеститора су уложила преко једне милијарде евра у домаћу производњу цигарета;
- Целокупни производно прометни ланац дуванске индустрије запошљава око 130.000 људи, што представља 6% укупно запослених у Републици Србији, односно 11% у привреди. Произвођачи цигарета су значајни чиниоци у директном или индиректном запошљавању и побољшавању укупног привредног и социјалног живота у локалним заједницама у којима се налазе;
- Приход од акциза на цигарете бележи сталан раст. Од 2003. године до данас акцизни приход од дуванских производа је више него удвостручен: са 10,8 милијарди динара у 2003. години, износ наплаћених акциза на дуванске производе повећао се на 26,1 милијарди динара у 2006. години;
- Контрола овог тржишта је у значајној мери побољшана, а илегална трговина се процењује на мање од 7% укупног тржишта.⁹

Полазећи од потребе да се услови производње и промета дувана и дуванских производа и њихово опорезивање прилагоде променама које ће наступити услед приступања ЦЕФТА и другим међународним споразумима,¹⁰ као и другим међународним организацијама (СТО и др.), постојећи правни оквир измениће се у складу са следећим начелима:

- 1) равноправност услова пословања за све учеснике на домаћем и регионалном тржишту;
- 2) дугорочна извесност и очување производних капацитета домаће дуванске индустрије;
- 3) стабилност буџетских прихода од акциза на дуванске производе и транспарентност опорезивања дуванских производа;
- 4) усклађеност националног законодавства са законодавством ЕУ и правилима СТО.¹¹

Наведена начела измене постојећег правног оквира за опорезивање, производњу и промет дувана и дуванских производа треба да омогуће постизање три основна циља:

- 1) спречавање могућих озбиљних поремећаја на домаћем тржишту дуванских производа и у трговинском билансу,

⁹ Слжбени гласник РС, број 29/2007.

¹⁰ Анекс 4, Протокол о дефиницији појма „производ са пореклом“ и методама административне сарадње, стр. 50, <http://www.mier.sr.gov.yu>

¹¹ Слжбени гласник РС, број 29/2007.

2) очување и раст запослености у производно прометном ланцу дуванске индустрије и

3) повећање обима производње и извоз дувана и дуванских производа.

МЕРЕ И АКТИВНОСТИ

Остваривање циљева овог акционог плана захтева активности на измени царинских прописа, прописа који уређују област акциза и других прописа и одредби којима се уређују услови производње и промета дувана и дуванских производа.

Царинске мере

У свим будућим преговорима о закључивању међународних споразума и приступању међународним организацијама предлагаће се стопа царине у висини од 57,6% на увоз цигарета из тарифног броја 2402 Закона о Царинској тарифи ("Службени гласник РС", број 62/05), што је у складу са висином стопе царине у ЕУ. Стране ће такође примењивати царину по стопи најповлашћеније нације на увоз производа.¹²

Уз ову ад валорем стопу царине предлагаће се и минимална специфична царина од 5.15 /1000 цигарета, како не би дошло до смањења укупних прихода од акциза и царина за категорију цигарета са најнижом малопродајном ценом, и максимална специфична царина од 7.57 /1000 цигарета да би укупан ниво прихода од царина и акциза остао исти за категорију цигарета са највишом малопродајном ценом. Ова стопа царине, као и минимална и максимална специфична царина примењиваће се на увоз цигарета из земаља са којима Република Србија није закључила споразуме о слободној трговини. За спровођење овог задатка неопходно је изменити Закон о Царинској тарифи.

Одлуком о царинским контингентима омогућиће се увођење подстицаја за куповину или производњу домаћег обрађеног дувана. У том смислу, биће одобрен царински контингент на увоз обрађеног дувана, без плаћања царине, у вредности потребне количине обрађеног дувана, а када не постоји довољна производња на домаћем тржишту која испуњава услове у погледу количине и квалитета. Вредност обрађеног дувана до које би произвођачи цигарета могли да користе право на царински контингент утврдиће Министарство финансија у сарадњи са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде, узимајући у обзир укупне потребе произвођача цигарета, вредност произведеног или откупљеног домаћег обрађеног дувана у претходној години и вредност увезеног дувана у претходној години. Ова мера ће се примењивати од дана укидања законске обавезе производње или откупа домаћег обрађеног дувана.¹³

¹² Анекс I споразума о измени и приступању споразуму о слободној трговини у централној Европи, стр. 7, <http://www.mier.sr.gov.yu>

¹³ Службени гласник РС, број 29/2007.

Мере у области акциза

Изменама и допунама Закона о акцизама почев од 1. јануара 2008. године прописале се јединствена специфична и пропорционална акциза на све цигарете, како за домаће, тако и за цигарете из увоза. Висина стопе и износи акциза ће бити утврђени за период од наредних пет година, тј. закључно са 2012. годином. За 2007. годину прописале се стопа и износи акциза који су већ садржани у Предлогу закона о изменама и допунама Закона акцизама који се већ налази у скупштинској процедури. Постојећа стопа минималне акцизе повећаће се на 100% акцизе за категорију цигарета са најпопуларнијом ценом. Такође, постојећа посебна накнада на дуванске производе прописана Законом о дувану ће бити интегрисана у специфичну акцизу.¹⁴

Мере у области других прописа којима се уређују услови производње и промета дувана и дуванских производа

Закон о дувану¹⁵, који целовито уређује производњу и промет дувана и дуванских производа ће бити усаглашен са начелима и правилима СТО. С тим у вези, Закон о дувану ће бити измењен у делу који се односи на обавезу производње или откупа домаћег обрађеног дувана од стране произвођача дуванских производа. Почев од 1. јануара 2008. године ова обавеза ће бити укинута, а за 2007. годину биће смањена за 20%.

Постојећа посебна накнада на дуванске производе "буџетски динар" прописана Законом о дувану ће бити укинута од 1. јануара 2008. године, с тим што би се износ "буџетског динара" интегрисао у специфичну акцизу која ће се усклађивати са стопом раста цена на мало и одговарајући износ средстава кроз буџетске расходе усмерити на Буџетски фонд за опредељене намене.

Аграрне мере

Аграрним мерама подржаће се развој примарне производње потребних сорти дувана, као и побољшање њиховог квалитета.

Закључак

На карају можемо да закључимо да неусвајање неопходних измена у домаћем правном систему довело би до несагледивих штетних последица по Републику Србију, тако да је у националном интересу усвајање Акционог плана за имплементацију ЦЕФТА споразума у делу који се односи на производњу и промет дувана и дуванских производа. Ове измене би биле у циљу обезбеђивања равноправних и стабилних услова за развој домаће дуванске индустрије, очувања тржишног учешћа у односу на увозни сегмент, стабилног економског положаја произвођача и обрађивача сировог дувана, веће продуктивности у овој грани пољопривреде, стабилног фискалног прихода од промета дувана и дуванских производа и усклађености националног законодавства са законодавством ЕУ и правилима СТО.

¹⁴ Службени гласник РС, број 29/2007.

¹⁵ Службени гласник РС, број 101/2005.